

Onun estetik anlayışı, gerçekliği örtmek için değil; gerçekliğe daha çok yaklaştırmak içindir. Estetik, burada bir süs değil; empati kurma aracıdır.

Kamerayı Ayna Gibi Tutmak

Sebastião Salgado, kamerasını bir silah gibi değil, bir ayna gibi kullanırdı. Onun fotoğrafları izleyiciye şunu fısıldar:

"Gördüğün bu insan, aslında sensin. Onun hikâyesi, senin de hikâyen."

Sanatı bir tanıklık, bir sorumluluk olarak gören Salgado, bizleri yalnızca izlemeye değil, harekete geçmeye davet etti.

Bu yılın 23 Mayıs'ında hayata veda eden Sebastião Salgado'un fotoğrafları, sadece bir çağın vicdanı değil, aynı zamanda gelecek kuşaklara bırakılan bir sorumluluk manifestosudur.

Çünkü o yalnızca bir fotoğrafçı değil;

Bir vizyoner,

Bir hümanist,

Ve en önemlisi,

Bir vicdan taşıyıcısı idi.

TÜRKÜLERİN DE BİR SOSYOLOJİSİ VAR

SELMA ONATER DARMSTADT

Dinlerken duygu yüklendiğimiz türküler, bizleri bulunduğumuz ortamdan alıp, kendi çıkmış olduğu yere, olaya, zamana götürür. Kulağımıza tınısı ile birlikte kelimeler ulaştığında elimizde olmadan o yaşanmış olan duyguyu, ilk anda yaşanmış olan hali ile kimin nerde neler yaptığını, nasıl yaptığını, kimin kime nasıl âşık olduğunu, bu aşk karşılıklı mı yoksa kara sevda mı olduğunu, âşık olunan kişinin ismini, cinsiyetini, kimlerden olduğunu, olayı ve nerede geçtiğini, zamanı, kimler ne ve nasıl demişler, tüm bu bilgileri şiirsel bir anlatım ve duygu yüklü müzik eşliğinde öğrenmek mümkündür. Kısacası Türkülerin ruhlarına indiğimizde kitap kalınlığında bir anlatım ve aktarım vardır.

Bununla birlikte tek konu aşk değildir. Konusu geniştir. İnsanı ilgilendiren, etkileyen her şeyi konu olarak alıyor. Sıla hasreti, askerliği, vatan özlemini, yası, acıyı, ayrılığı, kaybı, inancı, kahramanlıkları, kaderi, o zaman ki toplum davranışlarını, ahlak kurallarını, adetleri, gelenekleri, içli, duygulu, şiirsel şekilde anlatırlar. Hiçbir türkü yoktur ki öyküsü olmasın. Kısacası diyebiliriz ki türküler, bir toplumun toplum yapısını, tarihsel olaylarını, kolektif veya bireysel duygularını yansıttıkları anonim yapıtlardır. Toplumsal yapının ip uçlarını barındırıp, aktardıkları için bir çeşit bellek demek yanlış olmaz. İçinden çıktıkları toplumun tarihini, değerlerini melodi ile anlatırlar bizlere. Anonim olması ise toplumun tabiri caizse bağrına bastığı, kendinden kabul edilip benimsediğini, değer verdiğini, sahiplendiğini ya da mahremiyeti gösterir.

Asırlar önce söylenmiş, anonim olan bir türküyü dinlediğimizde bugün o anki duyguya bürünüyor olmamızın tek sebebini, kültürel kodların müzikle birlikte aktarılıyor olmasına bağlayabiliriz. Yani yüzyıllar önce söylenmiş anonim olan bir türküyü bugün dinlediğimizde ruhumuza kadar ulaşarak o hüznü, coşkuyu, sevinci duygu geçişleri ile aktarır. Buraya kadar türkülerin ruhunu anlamak için yazdıklarımızdan asıl ne demek istediğimizi anlatabilmek / test edebilmek için büyük bir okyanustan yakalayabildiğimiz birkaç tavsiye türkü ismi bırakıyorum buraya. Fırsat bulduğunuzda dinleyin! Dinlerken nasıl bir ruh haline bürünüyorsunuz istem dışı. Fark edeceksiniz! Ya da internette bunların dışında başka türküleri de dinleyebilirsiniz. Duygu aktarımını onlarda da fark edeceksinizdir.

Öncelikle herhangi bir türküyü dinleyin sonra da duygunuzu kontrol edin. Duygunuzu doğru tespit ettiğinizden emin olduktan sonra bu türkünün hikayesini öğrenin. Daha sonra aynı türküyü tekrar dinleyin. İkinci kez duygunuzu gözden geçirin, bakın bakalım hikayesinden bihaber olduğunuz anda ki duygunuzla, hikayesini öğrendikten sonra tekrar dinlediğinizde ki duygu değişimi arasında büyük bir fark var mı? Varsa da ne kadar az olduğunu kendiniz fark edeceksiniz.

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar, Gesi Bağları, Ordu'nun Dereleri. Ormancı Türküsü, Çökertme , Mihriban, Sarı Gelin...

Türkülerin anlatımından sadece müzik faydalanmaz. Tarih disiplini de türkülerden faydalanır. Çünkü söyleyen kişi kendi gözünden, yaşanmışlıklarını, toplumsal olayları, savaşları, göçleri, kıtlıkları, günlük hayatı, kendi ve halkın duygularını, yaşanan olayları anlatırken, toplumun belleğini yansıtır. Bu sebepledir ki tarih için yazılı olmayan sözlü kaynaklardır. Bu özellikleriyle türküler, resmî tarih belgelerini destekleyen ve olayların halkın gözünden nasıl algılandığını, nasıl etkilendiklerini anlamak için değerli olan sözlü kaynaklardır. Türkülerde geçen isimler, yer adları, olaylar, durumlar, davranışlar, lehçeler içinde yaşanılan döneme dair sosyal, kültürel ve tarihsel bilgiler verdikleri için başlı başına bir araştırma ve destek alanıdır.

Tarih disiplini dışında toplumu inceleyen bir diğer disiplin sosyolojidir. Çünkü toplumu ilgilendiren her şeyi, toplumsal davranışları incelemek sosyolojinin işidir. Tarih olaylar üzerine odaklanırken, sosyoloji de olayların gerçekleşmesinde kitle hareketlerini mercek altına alır. Kitleleri oluşturan bireye indirgediğimizde yani türküyü ilk okuyan ve devamında bizlere kadar ulaşmasını sağlayan o yörenin halkıdır. Sürekliliği olan toplumsal bir kaynağa dönüşür ve böylelikle de sosyolojinin kaynakları arasına girer. Hem de o zaman ki okunduğu duygu yüklü ruhu ile.

Türküleri yalnızca sanatsal bir ifade biçimi veya sadece tarihe, sosyolojiye kaynaklık eden bir nesne olarak görmemeliyiz. Tüm bunların yanında kültürü, psikolojiyi, geçmişi anlamada ruhu olan, yaşayan, sesli bir kaynak olarak değerlendirmeliyiz. Yöresel halk ezgilerinin o toplumun öz değerlerini, kültürel kimliğini ve sosyal gerçekliklerini, yaşanmışlıklara dikkat çektiği için toplumsal yapının önemli bir parçasıdır. Bu çerçevede türküler, kime ait olduğu belli olmayan aynı zamanda da kendi içerisinde kişiselleştirilmiş toplumsal kimlik ve kültürel hafızadır. Ezgili, sözlü, duygulu, ruhu olan miraslardır.

Sonuç olarak, Türk kültürünü anlamak, tanımak, ruhunu hissetmek için türküler başvurulacak en iyi dilimizde, kulağımızda dolaşan kaynaktır. Türk'ü anlatan, Türk'ün olan, Türk'e ait olan anlamını taşıyan bu eserler sadece birer müzik eseri değil, ana vatanı, toplumsal hafızayı, değerleri, inançları, geçim kaynaklarını, yasları, aşkları, hasreti, mutluluğu ve kutlama biçimlerini ve daha pek çok sosyolojik olguyu yansıtan önemli sözlü, ezgili kültür değerlerimizdir. Türk toplumunun, orta Asya'dan günümüze kadar ki tarihsel, toplumsal ve kültürel serüveninin günümüzde yaşayan canlı birer belgesi olarak varlığını sürdürmelidir.

Türkü,

Türk'ün duygu yüklü ruhudur!

Öğüt veren atasıdır!

Mutluluğunu paylaştığı coşkusu,

Hüznünü bölüştüğü ezgisidir!

Vatanıdır, gönlüdür! Kaderidir!

Türk'ün nefes aldığı sazıdır, sözüdür!